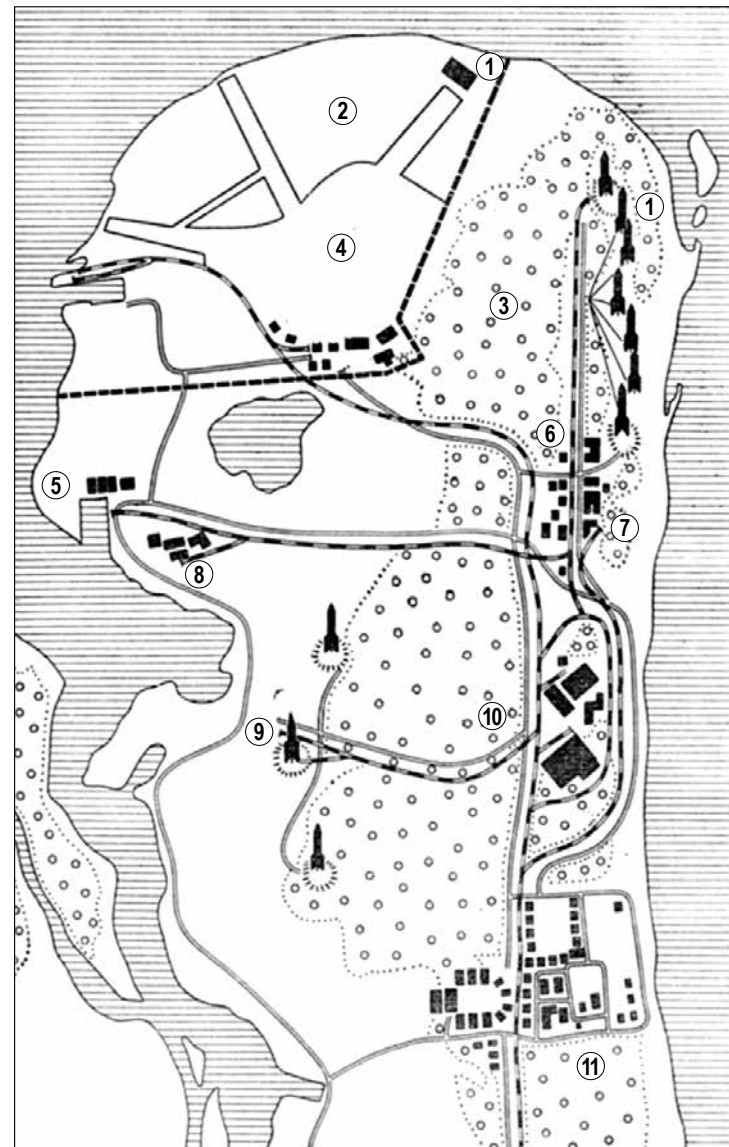

3.

MOKSLININKAI FANTASTAI NĖ NESAPNAVO

Plačiais kolonų supamais laiptais beveik užbėgau į viršų. Veržliai žengiau pro vienas iš trejų durų – pagrindinį įėjimą į pastatą Nr. 4. Atsidūriau mažame vestibulyje. Iš tamsos išniręs sargybinis pareikalavo dokumentų. Paklausiau, kur galėčiau rasti Hartmutą. Sargybinis nurodė kelią.

Kambarys pilka spalva dažytais sienomis buvo apstatytas baldais. Palesieną stovėjo trys braižymo lentos, prie kurių darbavosi keli žmonės. Girdėjau prislopintas kalbas. Priešingoje kambario pusėje stovėjo brėžiniais ir katalogais nukrauti rašomieji stalai. Ant sienų kabėjo tik kalendorius ir kelios mažos nuotraukos. Atsisėdau ir ėmiau laukti. Pagaliau atėjo Hartmutas.

Pėnemiundės tyrimų komplekso schema: 1 – raketų paleidimo pozicijos, 2 – Liuftvafei priklausantis V-1 raketų bandomasis poligonas „West“, 3 – V-2 raketų bandomasis poligonas „Ost“, 4 – aerodromas, 5 – elektrinė, 6 – aerodinamikos laboratorija, 7 – matavimo prietaisų laboratorija, 8 – skystojo deguonies gamyba, 9 – V-2 bandomieji standai, 10 – eksperimentinė raketų gamykla, 11 – miestelis.

– Į šiaurę važinėja autobusas, – pasakė jis. – Bet pirmiausia pasivaikščiokime. Parodysiu čionykštes įdomybes.

Patraukėme grįstu keliu. Tą pasivaikščiojimą puikiai prisimenu ir šiandien. Iš karto praėjome žaliavų tyrimo laboratoriją – dviaukštį plytų pastatą. Kitoje gatvės pusėje buvo įrenginys su degimo kamera. Paskui pamačiau patį didžiausią pasaulyje viršgarsinį aerodinaminį vamzdį, o priešais jį – užiantį skystojo deguonies gamybos įrenginį. Eksperimentinių stendų kūrimo cechą – *IW Nord* – buvo priešais vožtuvų ir techninio aptarnavimo laboratoriją. Kai priėjome sankryžą, tolumoje išvydau milžinišką surinkimo ir mazgų montavimo angarą. Toliau stūksojo jau pažįstami BSM departamento statiniai.

Po dešimties minučių priėjome kuro saugyklos teritoriją. Čia buvo keli mediniai barakai, daugybė tvarkingai išdėstytų ritinio formos kuro rezervuarų, geležinkelio ir automobilių cisternų. Visur kabėjo rūkyti draudžiančios lentelės: *Rauchen verboten*. Iš čia kelias vedė į tankų mišką. Stabtelėjome.

– O dabar bandomasis poligonas, – paskelbė Hartmutas. Pastebėjęs, kad esu labai sužavėtas, nusišypsojo. – Iki bandymų stendo Nr. 7 (*Prüfstant 7*, arba P-7) dvidešimt minučių pėsčiomis, todėl važiuosime.

Sulipę į važiuojantį pro šalį sunkvežimį, pajudėjome tiesiu keliu per mišką. Kai kelias palengva pradėjo sukintis dešinėn, Hartmutas pridūrė:

– Savo kelionę pradėkime nuo bandymų stendo Nr. 1 (P-1), o paskui prieisime P-7 – patį didžiausią. Pažvelk! Tas stendas matyti pro medžius.

Bandymų stendas Nr. 1 – tai didelis betono blokas su plieno antstatu. Stendas įrengtas raketos A-4 (Aggregat 4, vėliau pavadinta V-2) bandymams. Hartmutas nuodugniai paaiškino procesą.

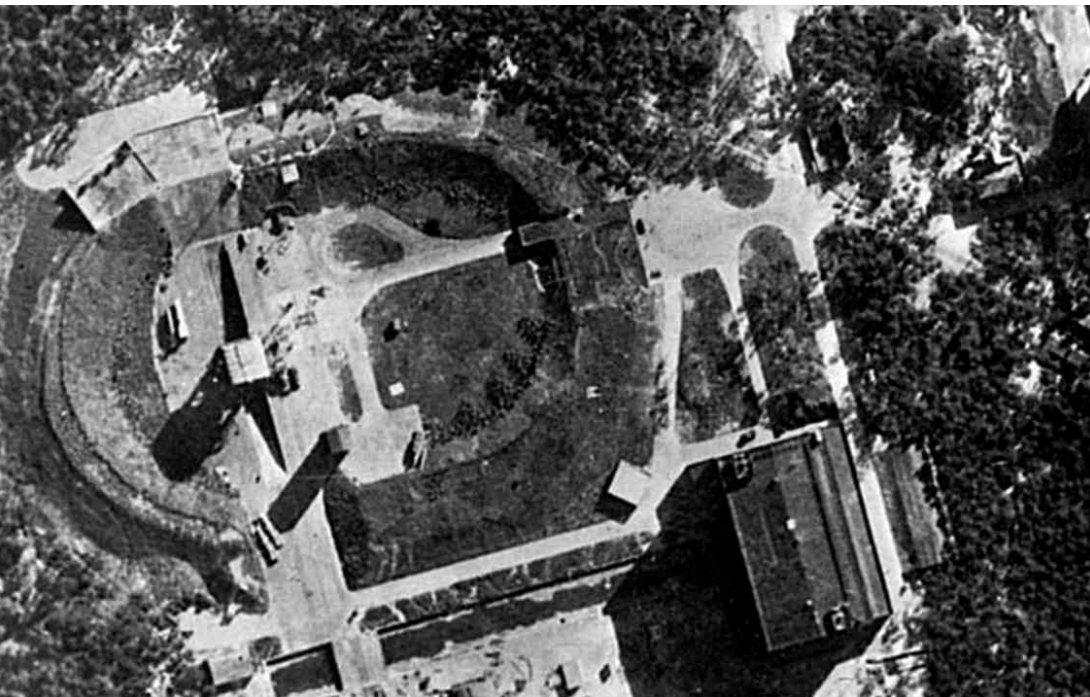
Virš pušynų kylančios bandymų stendo Nr. 1 (P-1) konstrukcijos.

Prieš akis atsivėrė naujas pasaulis. Iš netoliese esančios siurblinės aukštu slėgiu tiekiamas vanduo aušina raketos variklio liepsnos kreiptuvo (deflektoriaus) plieno vamzdžius. Visa tai sumontuota žemiau už paleidimo konstrukciją, kurios paskirtis – išlaikyti raketą iki tol, kol variklis pradės veikti visu traukos režimu. Paleidimo aikštelė įrengta taip, kad kuro cisternos galėtų privažiuoti tiesiai prie konstrukcijos. Tai leido patogiau prijungti kuro žarnas. Racionalus paprastumas! Prietaisų kambarys storomis betono sienomis, ritinio formos suslėgto azoto ir vandens rezervuarai, daugybė kitų pagalbinių įrenginių. Apžiūrinėjant stendą mano jaudulys augo kartu su

nenumaldomu troškimu pamatyti raketą. Bet P-1 buvo tuščias, todėl paraginau Hartmutą vykti į P-7.

Didžiulis P-7 anгарas kilo virš medžių. Jis buvo maždaug 30 metrų aukščio, 45 metrų pločio ir 60 metrų ilgio – pakankamai didelė erdvė, kad tilptų padoraus dydžio dirižablis. Bet tai buvo tik viena visą poligoną užimančio bandymų stendo Nr. 7 dalis. P-7 viduryje įrengta elipsės formos aptverta zona. Ją supo aukštas žemių pylimas, mažai kuo besiskiriantis nuo amerikietiškojo futbolo stadionų ar Romos amfiteatro. Elipsės viduje – simetriškas plačiame griovyje su betono sienomis įrengtas liepsnos deflektorius. Prieš bandymą mobilioji konstrukcija su raketa buvo pristatoma į aikštelę ir tvirtinama virš

Bandymų stendas Nr. 7 (P-7). Apsauginis pylimas, raketos starto aikštelė, valdymo ir pagalbiniai statiniai. Britų karinių oro pajėgų 1943 m. aerofotografija.

liepsną nukreipiančio kanalo. Prie jos būdavo prijungiami matavimo prietaisai ir elektros kabeliai. Čia raketa pildyta kuru, tikrinta ir galiausiai paleidžiama.

Pradėjus eksperimentą, trys milžiniški siurbliai pro deflektoriaus vamzdžius perpumpuodavo tūkstančius litrų vandens per minutę. Tad aušinamo liepsnos kreiptuvo iš vidaus išmetamųjų dujų temperatūra neviršijo pustrėčio tūkstančio laipsnių.

Prie deflektoriaus buvo vadinamasis „paleidimo stalas“ – paprasta betono plokštė su plieno konstrukcija ir kabelių laikančiu stiebu. Tolimajame pylimo gale įrengtas valdymo centras – masyvus betono statinys su kabinetais, atskiru cechu, prietaisų kambariais, patalpomis kabeliams, testavimo ir paleidimo įrangai, periskopais.

Anapus pylimo buvo daugybė pagalbinių įrenginių: variklių ir jų dalių kalibravimo stendai, elektros pastotės su generatoriais ir įvairaus galingumo baterijomis, transformatorinė, kuro saugykla. Netrukus užėjome į milžinišką anгарą.

Prireikė kiek laiko, kad akys po skaisčios saulės apsiprastų su dirbtine patalpų šviesa, bet čia verdantį darbą pastebėjau iškart. Nedidelių transporto priemonių keliamas ūžesys ir pagalbinių elektros variklių gausmas sumišo su trūkčiojamu suslėgtų dujų švilpimu (vėliau sužinojau, kad tai vožtuvų bei kitų dalių veikimui tikrinti naudotas azotas). Pasigirdo jungiklius prietaisų skydelyje perjungti įsakantis balsas. Girgždėjo ir cypė du dideli tiltiniai kranai. Jų darbą lydėjo trumpos, bet garsios komandos.

– Čionai! Laikyk! Leisk!

Metalo žvangesys ir tūkstančiai kitų man nepažįstamų garsų susiliejo į chaotišką triukšmą. Pro aukštai priešingoje sienoje įrengtus langus mėgino prasiskverbti saulės spinduliai.

V-2 raketų surinkimo ceche. Ant sienos – rūkyti draudžiantis užrašas.

Pamažu akys apsiprato su tamsa ir tada pamačiau JAS – vos už kelių metrų nuo mūsų išrikiuotas priblėsusios šviesos glostomas keturias neįprastas raketas. Tada pamaniau, kad JOS iš kažkokio mokslinės fantastikos filmo, gal „Moteris Mėnulyje“ (*Frau im Mond*).

Stovėjau ir išsižiojęs spoksojau. Paskui lėtai ap sukau ratą. Glotnios kaip torpedos raketos priminė knygose vaizduojamą klasikinį kosminį laivą, kurio viduje – sudėtingiausi mechanizmai. Raketos stovėjo ant keturių strėlės pavidalo kryžminių stabilizatorių. Tai mūsų dienų mas taitis raketa A-4 nedidelė – vos 14 metrų aukščio, bet tada buvo pats didžiausias mano matytas reaktyvinis gaminy s. Jos buvo nudažytos blankia žalsvai alyvine spalva. Hartmutas pasakė, kad dėl savo formos ir spalvos raketa praminta agurku. Ėmiau juoktis ir stebuklingi kerai pradėjo sklaidytis.

Paskui Hartmutą patraukiau prie didelių kelių aukštų platformų. Iš čia galėjau geriau apžiūrėti ant įvairaus aukščio pagrindo užkeltas raketas. Siaurėjanti apatinė korpuso dalis su stabilizatoriais dar nebuvo sumontuota, todėl pamačiau raketos variklį.

Hartmutas aiškino, kam skirti visi tie vamzdeliai, laidai, vožtuvai, rezervuarai. Jo kalboje išgirdau daugybę man visiškai nežinomų terminų, kuriuos šiandien girdėjęs kiekvienas moksleivis: skystasis kuras, degimo kamera, dujų generatorius, trauka, savitasis impulsas, ekvivalentiš kumas, ribinis greitis. Esu įsitikinęs, kad tada tik iš dalies supratau tų mechanizmų, kurie vėliau taps man visiškai įprasti, veikimo principus. Tai, ką dabar pamačiau, tai, kas ligšiol gyveno mano vaizduotėje, tiesiog užbūrė.

– A-4, – tęsė Hartmutas, – tikra balistinė raketa. Išsi jungus varikliui, o tai mes vadiname liepsnos nutrūkimu